

اصولی برای حفاظت و مرمت

میراث فرهنگی

(منشور کراف ۲۰۰۰)

ترجمه: امیر رضاپور مقدم

براساس روح منشور ونیز، و با توجه به پیشنهادی بین‌المللی و تشویق اتحادیه اروپا، در آغاز هزاره جدید ما از زندگی در چارچوبی که در آن نشانه‌ها در بافتی گسترده‌تر شناسایی و معرفی می‌شود، آگاهیم.

اروپای [جهان] امروز با تنوع فرهنگی و در نتیجه تکرار ارزش‌های بنیادین مرتبط با میراث منقول، نامنقول و معنوی خود و معانی متفاوت مرتبط با این موضوع و در نتیجه تضاد علائق و سلیقه‌ها، شناخته شده است. این امر کلیه کسانی که مسئولیت مراقبت از آثار فرهنگی را بر عهده دارند به بذل توجه روزافزون به مشکلات و راهکارهای مورد نیاز برای مواجهه با اهداف مدنظرشان ملزم می‌نماید.

هر جامعه‌ای به خاطر مجموعه خاطرات و ایجاد آگاهی‌ای از گذشته‌اش، مسئولیت معرفی آثار خود را، مثل مدیریت آنها، بر عهده دارد. عناصر فردی این میراث حاوی ارزش‌های بسیار زیادی هستند که ممکن است در طول گذر زمان دچار دگرگونی شوند. ارزش‌های بخصوص موجود در عناصر تشکیل دهنده هر اثر ویژگی منحصر به فرد ویژه هر کدام از این میراث فرهنگی را مشخص می‌کند. براساس این فرآیند دگرگونی هر جامعه‌ای توجه و هوشیاری خود را نسبت به نیاز به مراقبت از ارزش‌های میراث فرهنگی خود را توسعه می‌دهد. این میراث را با یک روش ثابت نمی‌توان تعریف نمود. تنها می‌توان روشی که میراث فرهنگی بایستی به وسیله آن معرفی شوند را تعریف کرد. تکرار در جامعه تنوع زیاد در مفهوم میراث فرهنگی را که به وسیله همه جامعه درک می‌شود، در پی دارد. در نتیجه ابزار و روش‌های توسعه یافته برای یک حفاظت مناسب بایستی برای شرایط حاکم، که در آن تغییر مستمر موضوعی اساسی است تنظیم شده باشد. ساختار اصلی انتخاب ارزش‌ها نیازمند تهیه یک طرح حفاظتی و مجموعه‌ای از تصمیم‌سازی هاست که بایستی در پروژه‌های مرمتی با سطح فنی و ساختاری مناسب مدون شده باشد.

با آگاهی از ارزش‌های بنیادین منشور ونیز و حرکت به سوی اهداف مشابه اصول زیر، جهت حفاظت و مرمت میراث

اصول و اهداف:

۱- میراث معماری، شهری و مناظر، همانند صنایع دستی تداعی گر لحظات بشمارای در بسترهای تاریخی و اجتماعی و فرهنگی مختلف هستند. حفاظت از میراث هدف ماست. حفاظت می‌تواند در صورت مختلفی مثل کنترل محیطی، نگهداری، تعمیر، مرمت، نوسازی و بازسازی محقق شود. هرگونه دخالتی حاوی مجموعه‌ای از تصمیم‌گیری‌ها، انتخاب‌ها و مسئولیت‌های مختلفی خواهد بود که در رابطه با میراث فرهنگی، آثار و قسمت‌هایی که ممکن است امروز بیانگر مفهوم خاصی نباشد و در آینده احتمال این که حائز این ویژگی بشوند وجود داشته باشد، خواهد بود.

۲- نگهداری و انجام تعمیرات بخش اساسی فرآیند حفاظت از میراث فرهنگی را تشکیل می‌دهند. این اقدامات می‌بایستی براساس تحقیقات، بازرسی‌ها کنترل، رفتارسنجی و آزمایش‌های منظم، سازماندهی شوند. فرسایش‌های احتمالی بایستی پیش‌بینی و گزارش شده و عملیات حفاظتی مناسب برای آنها اتخاذ شود.

۳- حفاظت از میراث ساخته دست بشر با مرمت، که راهبردهای حفاظتی طولانی مدتی را دربرمی‌گیرند اجین شده است. این "عملیات مرمتی" بایستی براساس دامنه‌ای از اقدامات و امکانات فنی مناسب در فرآیندی ادراکی حاصل از کسب آگاهی و درک از بنا یا محوطه، تهیه و بنیاد شده باشد. این امر ممکن است، مواد و مصالح سنتی و مواد جدید و متعاقب آن، مطالعات ساختاری، آنالیزهای گرافیکی و ابعادی و شناخت ویژگی‌های تاریخی، هنری و اجتماعی - فرهنگی اثر را شامل شود. در یک "پروژه مرمت" بایستی کلیه تخصص‌های وابسته شرکت داشته و هماهنگی‌ها به وسیله اشخاص متخصص و آموزش دیده در زمینه حفاظت و مرمت انجام شوند.

۴- بایستی از بازسازی تمام قسمت‌های ساختمان «بازسازی سبکی» پرهیز نمود. بازسازی بخش‌های بسیار کوچکی که دارای اهمیت معمارانه باشند در شرایط استثنایی در حالتی که در این اقدام براساس یک مستندسازی دقیق و غیرقابل تردید انجام شود، مورد قبول است. در صورت نیاز به استفاده از بنا تکمیل [مرمت] بخش‌های فضایی وسیع‌تر و مورد استفاده‌تر بایستی مبین معماری معاصر باشد.

بازسازی کامل ساختمان‌های تخریب شده در جنگ و یا آسیب دیده به وسیله عوامل طبیعی "زلزله، سیل و..." تنها در صورت وجود انگیزه‌های اجتماعی یا فرهنگی استثنایی که با

هویت تمامی جامعه در ارتباط باشد، مورد قبول است.

انواع مختلف میراث فرهنگی:

۵- هرگونه دخالتی در میراث باستانی، به دلیل آسیب پذیر بودن آن بایستی کاملاً با محیط اطراف، با قلمرو و منظر آن در ارتباط باشد. بایستی از جنبه های مخرب حفاری ها تا حد امکان کاسته شود. لازم است، در هر حفاری، اقدامات باستان شناسانه تماماً مستند شوند. همانند سایر موارد، حفاظت آثار باستانی باید بر اصل کمترین دخالت استوار باشد. لازم است این اقدام به وسیله افراد حرفه ای انجام شده و روش ها و فنون به کار رفته باید دقیقاً کنترل شده باشند. در حفاظت از محوطه های باستانی و ارائه آنها به عموم، استفاده از فن آوری مدرن، بانک های اطلاعاتی و تکنیک های ارائه مجاز بایستی ترویج شوند.

۶- موضوع حفاظت از ساختمان ها و ستون های تاریخی چه در بافت های شهری و چه در بافت های روستایی، صیانت و نگهداری از اصالت و یکپارچگی از جمله فضاهای داخلی، مبلمان و تزئینات در حالت اصلی آنهاست. چنین حفاظتی نیازمند یک "پروژه مرمت" مناسب است که در آن اهداف و روش ها تعریف شده باشند. در بسیاری موارد، این امر همچنین نیازمند استفاده ای متناسب با فضاها و ویژگی های موجود است. کار بر روی آثار تاریخی نیازمند توجه دقیق به کلیه دوره های تاریخی موجود در اثر است.

۷- تزئینات معماری، مجسمه ها و صنایع دستی که بخش لاینفکی از ساختمان به شمار می آیند بایستی تحت یک پروژه ویژه وابسته به پروژه اصلی مورد محافظت قرار گیرند. این بند فرض را بر این قرار می دهد که مرمتگر علاوه بر قابلیت فرهنگی، فنی و اجرایی، از دانش و آموزش کافی برای تفسیر آنالیزهای مختلف در زمینه های هنری بخصوص برخوردار است. پروژه مرمت باید مسیری صحیح جهت دستیابی به حفاظت کلیه اجزای، تزئینات یا مجسمه ها با احترام به سازه های سنتی بنا و یکپارچگی لازم آنها به عنوان بخشی مهم از بنای ساخته شده را، تضمین نماید.

۸- شهرها و روستاهای تاریخی به همراه اجزای تشکیل دهنده شان بخشی مهم از میراث جهانی ما را تشکیل می دهند و بایستی به همراه ساختارها، فضاها و عوامل انسانی در یک فرآیند تغییر و تحول مستمر، به طور یکپارچه مورد توجه قرار گیرند. این امر در بردارنده کلیه بخش های جمعیتی و نیازمند یک برنامه ریزی واحد حاوی دامنه وسیعتری از فعالیت های مختلف خواهد بود. حفاظت در بافت های شهری با مجموعه ای از بناها و فضاها که بخشی از مناطق بزرگتر شهری یا تمام شهرهای کوچک یا استقرارهای روستایی را تشکیل داده و دارای ارزش های نامحسوس هستند، در ارتباط است.

در این بافت ها مداخله، ارجاع به شهر در کلیت مورفولوژیک، کارکردی و ساختاری به عنوان بخشی از عوامل تشکیل دهنده و همچنین محیط و چشم اندازهای پیرامون آن را شامل می شود. ساختمان هایی که مناطق تاریخی را تشکیل داده اند ممکن است به خودی خود حائز ارزش و اهمیت معمارانه خاصی نباشند، اما به خاطر وحدت ارگانیک، بعد ممیزه و ویژگی های فنی، فضایی، تزئینی و رنگیشان به عنوان عناصری ارتباط دهنده بایستی مورد محافظت قرار گیرند.

پروژه مرمت روستاها یا شهرهای تاریخی بایستی علاوه بر ثبات استمرار روش اتخاذ شده و ارتباط مفاهیم میراث فرهنگی با جنبه های اجتماعی و اقتصادی، مدیریت تغییرات را نیز پیش بینی نماید جدای از کسب آگاهی از ساختارها، مطالعه تأثیر تغییرات و ابزار مورد نیاز جهت فرآیند مدیریت، مورد نیاز به نظر می رسد. پروژه مرمت در اماکن تاریخی بناهای موجود در بافت شهری را از دو بعد مورد توجه قرار می دهد:

الف) عناصری که فضاها را در فرم شهری آن تعریف می کنند.
ب) چینش فضاهای داخلی که بخش اصلی ساختمان ها به شمار می آیند.

۹- چشم اندازها نیز همچون میراث فرهنگی نتیجه و بازتاب تعامل بلندمدت بین انسان ها، طبیعت و محیط فیزیکی پیرامون در جوامع مختلف هستند. آنها شاهدهی هستند بر تکامل رابطه بین جوامع، افراد و محیط پیرامونشان. در این زمینه، حفاظت، نگهداری و توسعه، بر انسان، مناظر طبیعی، اجزای وابسته و ارزش های نامحسوس تمرکز می نماید. فهم و احترام به هویت چشم اندازها و استفاده از قوانین و قواعد مناسب جهت هماهنگ سازی کارکردهای محلی مرتبط با ارزش های بنیادین، بسیار حائز اهمیت است. در بسیاری از جوامع، چشم اندازها از نظر تاریخی به تأثیرات و حوزه های شهری وابسته اند. یکپارچگی حفاظت چشم اندازهای فرهنگی و توسعه پایدار مناطق و جوامع دارای فعالیت اکولوژیک و محیط طبیعی نیازمند آگاهی و درک از روابط در همه اوقات است. این امر شامل ایجاد ارتباط بین محیط ساخته شده کلان شهر، شهر و شهرک ها می شود. یک حفاظت یکپارچه در پاره ای از چشم اندازهای فیسیلی و باستانی تا توسعه چشم اندازهای بسیار پویا، ارزش های فرهنگی، اجتماعی و زیباشناسانه را مورد توجه قرار می دهد.

۱۰- شیوه های حفاظت بایستی مستقیماً با تحقیقات میان رشته ای در مورد مواد و تکنیک های مورد استفاده در ساخت، تعمیر و یا مرمت بناها گره خورده باشد. نوع مداخله انتخاب شده باید کارکرد اصلی اثر را مدنظر قرار داده و سازگاری با مصالح، ساختارها و ارزش های موجود را تضمین نماید.

هرگونه ماده یا تکنیک جدیدی بایستی پیش از استفاده به دقت

مورد آزمایش، مقایسه و شناسایی قرار گیرد. با آنکه استفاده از روش‌های جدید در محل می‌تواند با بهسازی / بهبود مستمر مصالح سازه اصلی مرتبط باشد. ولی بایستی به صورت منظم در سایه اطلاعات و نتایج به دست آمده و با در نظر گرفتن رفتار آنها در طول زمان و امکان برگشت پذیری نهایی آن مورد رفتارسنجی قرار گیرد لازم است نسبت به توسعه میزان آگاهی در مورد مصالح و روش‌های سنتی و بقای آنها در بافت جامعه مدرن به عنوان جزئی مهم از میراث فرهنگی، توجه خاصی اعمال شود.

مدیریت:

مدیریت دگرگونی، تبدیل و توسعه شهرهای تاریخی و میراث فرهنگی به طور کلی مجموعه‌ای از انتخاب‌ها، ساماندهی‌ها و برآیندهای حاصل از رفتارسنجی‌های متناسب را شامل می‌شود. معرفی خطرات، پیش‌بینی سیستم‌های حفاظتی مناسب و تهیه طرح‌های اضطراری، به عنوان بخش مهمی از این فرآیند، امری ضروری به نظر می‌رسد. توریسم فرهنگی، در کنار جنبه‌های مثبت آن بر اقتصاد محلی، بایستی به عنوان یک خطر نیز مورد توجه قرار گیرد. همچنین باید بهینه‌سازی مخارج جاری را مدنظر قرار داد.

۱۱ - حفاظت از میراث فرهنگی بایستی بخشی جدایی‌ناپذیر از برنامه ریزی و مدیریت جوامع تلقی شود چرا که می‌تواند در توسعه پایدار و مناسب اجتماعی و اقتصادی جامعه نقش بسزایی را ایفا نماید.

۱۲ - تکثر ارزش‌های میراث فرهنگی و تنوع علایق نیازمند تشکیلات و ساختاری است که در آن علاوه بر متخصصین و مدیران، امکان شرکت فعال بومیان نیز در فرآیند حفاظت فراهم شود.

آموزش و پرورش:

۱۳ - آموزش و پرورش در زمینه میراث فرهنگی نیازمند مشارکت عمومی و هماهنگی در سیستم‌های آموزش ملی در کلیه سطوح است. پیچیدگی یک پروژه مرمت یا هرگونه دخالت حفاظتی دیگری شامل جنبه‌های تاریخی، فنی، فرهنگی و اقتصادی، انتصاب مدیران آموزش دیده، متخصص و کارآمد را می‌طلبد. آموزش حفاظت‌گران بایستی میان رشته‌ای و شامل مطالعات دقیق در تاریخ معماری، تئوری و تکنیک‌های حفاظت باشد. این امر بایستی کیفیات مورد نظر برای حل مشکلات تحقیقاتی مورد نیاز جهت مداخلات حفاظتی و مرمتی رویکردی مسئولانه و حرفه‌ای را تضمین نماید. آموزش متخصصین و تکسین‌ها در زمینه حفاظت بایستی توجه کامل نسبت به متودولوژی و آگاهی‌های فنی و نظریات رایج در تئوری‌ها و اصول حفاظتی را

اعمال نماید:

کیفیت ساخته‌ها و کار فنی حین پروژه‌های مرمتی بایستی در بردارنده آموزش‌های پیشرفته حرفه‌ای نیز باشد.

اقدامات قانونی:

۱۴ - مراقبت و حفاظت از میراث فرهنگی می‌تواند در صورت انجام اقدامات قانونی و مدیریتی بیشتر، توانمندتر باشد. این امر بایستی با هدف تضمین انجام اقدامات حفاظتی تنها تحت نظارت حفاظت گران متخصص انجام شود. اقدامات قانونی بایستی در برنامه ساختاری خود دوره اقدامات عملی را پیش‌بینی نماید. توجه باید به فراهم آوردن فرصت‌های مناسب برای حفاظت گران تازه آموزش دیده به انجام تجربیات مستقل، معطوف شود. این امر بایستی تحت نظارت حفاظت گران متخصص و حرفه‌ای محقق شود.

تعاریف ضمیمه

کمیته ویراستاری "منشور کراکف" اصطلاحات و مفاهیم زیر را به کار برده است:

الف) میراث: میراث ترکیبی است از کارهای انسان‌ها که جامعه ارزش‌های ویژه و به خصوص آنها و آن چه که آنها را معرفی می‌کند را، به رسمیت شناخته است، در نتیجه معرفی میراث فرآیندی وابسته به انتخاب ارزش‌هاست.

ب) منومان: منومان ماهیتی است که ارزش دهنده و تشکیل دهنده خاطره‌ای است. در این مفهوم، خاطره جنبه‌هایی که، به اندیشه‌ها و اقدامات وابسته به انسان، در ارتباط با روند تاریخ اشاره دارند را دربرمی‌گیرد که این می‌تواند علیرغم این که هنوز تفسیر نشده در دسترس ما باشد.

ج) اصالت: یعنی مجموعه‌ای از ویژگی‌های تاریخی واقعی اثبات شده: از وضعیت اصلی تا کنونی، به عنوان ماحصل تغییرات گوناگون در طول گذر زمان.

د) هویت: یعنی مرجعی معمول از ارزش‌های جمع شده در محدوده جامعه و ارزش‌های گذشته آن که در اصالت نمود کرده است.

ه) حفاظت: حفاظت ترکیبی است از رفتارهای جامعه که در پایان ساختن میراث و منومان‌ها، سهیم هستند. حفاظت با در مرجع قرار دادن ویژگی ذاتی با ارزش‌های وابسته به آن محقق می‌شود.

و) مرمت: مرمت اقدامیست انجام گرفته بر ثروت فرهنگی با هدف حفاظت اصالت و هماهنگی آن با جامعه.

ز) پروژه مرمت: به پروژه منتج از اصول و سیاست‌های حفاظتی که فرآیندیست در راستای انجام حفاظت بر میراث ساخته شده و چشم‌اندازها، گفته می‌شود.